

PRINCIPIILE BASEL PENTRU SUPRAVEGHERE BANCARĂ

THE BASEL PRINCIPLES FOR BANKING SUPERVISION

CZU: 341.123.043:339.732

<https://doi.org/10.59295/spd2025j.35>

Adrian GUZUN

ORCID: 0009-0007-1645-3062

E-mail: guzunadrian@yahoo.com

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *The Basel Principles are a set of global recommendations designed to ensure effective regulation, supervision, governance and risk management in the banking sector. These principles are based on the Bank for International Settlements and aim to strengthen the financial system by promoting sound practices and minimizing vulnerabilities, by guiding banking institutions in establishing clear responsibilities, maintaining internal controls and prudently managing risks, ensuring transparency, accountability and resilience. The Basel Committee's banking standards and I principles are not legally binding; however, their implementation usually takes place through the domestic legislative and regulatory processes of member states, which makes them mandatory once adopted in national legislation or regulations, in order to align their national regulatory framework with international best practices.*

Keywords: *Basel Committee on Banking Supervision, principles, banks, stability, supervision.*

INTRODUCERE

Principiile de la Basel pentru supraveghere bancară sunt linii directoare internaționale elaborate pentru a ajuta țările să se asigure că sistemele lor bancare sunt sigure, solide și bine reglementate. Principiile fundamentale pentru o supraveghere bancară eficientă emise în 1997, au suferit revizui semnificative în 2012, în urma crizei financiare globale și actualizate final în 2024 de Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară, reprezentând standardul minim pentru o reglementare prudențială solidă și o supraveghere a băncilor și a sistemelor bancare. Aceste principii sunt utilizate de țări la nivel mondial ca punct de referință pentru evaluarea calității sistemelor lor de supraveghere și pentru identificarea activităților viitoare în atingerea unui nivel de bază al unor practici solide de supraveghere. Aceste principii sunt concepute pentru a fi universal aplicabile, indiferent de complexitatea băncilor sau a sistemelor bancare individuale. Autoritățile naționale de supraveghere trebuie să le aplice în supravegherea organizațiilor bancare aflate în jurisdicția lor. Deși, un nivel ridicat de conformitate cu aceste principii susține stabilitatea generală a sistemului financiar, supravegherea bancară nu poate și nu are scopul de a garanta că băncile nu vor da faliment [1, pag 3-4].

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Principiile Basel sunt esențiale pentru autoritățile naționale de supraveghere bancară, deoarece acestea conturează componentele fundamentale ale unei supravegheri eficiente și servesc drept fundament pentru Programele de Evaluare a Sectorului Financiar realizate de Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială, încă din 1999 [2, pag. 3], implicând o examinare și o evaluare cuprinzătoare și aprofundată a sectorului financiar, adesea bazată pe date confidențiale referitoare la instituții individuale [2, pag. 10]. Cele mai recente revizuri reflectă sectorul în continuă evoluție al supravegherii bancare de la schimbările de reglementare din 2012, până la impactul fintech (inovație financiară bazată pe tehnologie care ar putea duce la noi modele de afaceri, aplicații, procese sau produse cu un efect semnificativ asociat asupra piețelor și instituțiilor financiare și asupra furnizării de servicii financiare [3, pag. 8]) și ascensiunea instituțiilor financiare ne-bancare, acestea fiind perfecționate pentru a reflecta noile realități: apariția riscurilor climatice și financiare digitale, influența tot mai mare a intermediarilor nebancari, abordări mai delicate ale riscului și sustenabilității. De exemplu, în cazul Republicii Moldova, pe data de 25.06.2025 a fost finalizată misiunea de analiză în cadrul Programului menționat supra, fiind concentrat asupra sectoarelor bancar, al pieței de capital, al asigurărilor și al creditării nebancare, având ca obiective analiza riscurilor macrofinanciare, testarea rezilienței sistemului prin scenarii de stres, evaluarea capacității de gestionare a crizelor, verificarea cooperării între instituții, precum și examinarea aspectelor legate de incluziunea financiară și accesul la finanțare [4].

Comitetul de la Basel subliniază faptul că inovația digitală remodelează serviciile bancare și comportamentul clienților, întrucât noile tehnologii, produse și instituții financiare nebancare aduc atât riscuri, cât și oportunități pentru bănci, autorități de supraveghere și sistemul financiar [3, pag. 33]. Pentru a răspunde eficient, autoritățile de supraveghere ar trebui să urmărească îndeaproape modul în care aceste tendințe evoluează în contextele lor naționale și să evalueze riscurile pe care le prezintă pentru obiectivele de supraveghere, stabilitatea financiară și protecția consumatorilor. Acestea trebuie să integreze aceste riscuri în strategiile lor mai ample de supraveghere bazate pe riscuri și să stabilească așteptări clare în materie de reglementare privind modul în care instituțiile gestionează acest nou val de amenințări. Viitorul digital nu așteaptă – nici autoritățile de supraveghere nu ar trebui să o facă [3, pag. 19-22].

Inovația tehnologică și digitalizarea serviciilor financiare transformă comportamentul clienților și furnizarea serviciilor bancare. Apariția de noi produse, participanți pe piață și tehnologii aduce atât oportunități, cât și riscuri pentru bănci, autorități de supraveghere și sistemul financiar [1, pag. 7]. Este remarcat faptul că progresele în digitalizare și fintech remodelează sistemul financiar, în special în modul în care sunt furnizate serviciile bancare, transformând sistemul prin trei canale principale: extinderea gamei de produse și servicii financiare și diversificarea canalelor utilizate pentru distribuirea acestora; introducerea de noi furnizori, cum ar fi firmele mari de tehnologie, startup-urile

fintech și platformele de servicii terțe; și îmbunătățirea utilizării instrumentelor digitale pentru gestionarea, atenuarea și supravegherea riscurilor [5, pag. 3].

Principiile fundamentale sunt concepute pentru a ajuta țările să evalueze calitatea sistemelor lor de supraveghere bancară și să-și ghideze agende de reformă. Evaluarea respectării de către o țară a acestor principii este un instrument valoros pentru promovarea unei supravegheri bancare eficiente. Pentru a asigura obiectivitatea și consecvența în diferite jurisdicții, supraveghetorii și evaluatorii ar trebui să utilizeze metodologia oficială de evaluare. Cu toate acestea, judecata profesională rămâne esențială în aplicarea acesteia. Astfel de evaluări vizează identificarea deficiențelor din cadrul de supraveghere și reglementare existent și oferă o bază solidă pentru acțiuni corective din partea autorităților guvernamentale și a supraveghetorilor bancari [1, pag. 11].

Principiile fundamentale prezintă 29 de elemente cheie esențiale pentru un sistem eficient de supraveghere bancară, împărțite în două categorii: principiile 1-13 acoperă competențele, responsabilitățile și operațiunile autorităților de supraveghere, iar principiile 14-29 abordează cerințele prudențiale și standardele de reglementare pentru bănci. Este considerat a fi necesar exemplificarea acestor principii (1-13), începând cu cele adresare **autorităților naționale** pentru supravegherea bancară [1, pag. 20-37]:

- Licențiere și structură: autoritățile de supraveghere trebuie să aibă autoritatea de a acorda, suspenda sau revoca licențele bancare și de a aproba modificări ale proprietății sau structurii băncii;
- Independență, responsabilitate și transparență: autoritățile de supraveghere trebuie să funcționeze independent, să fie responsabili și să asigure transparența în activitățile lor;
- Activități permise: autoritățile de supraveghere trebuie să definească și să monitorizeze activitățile pe care băncile au voie să le întreprindă;
- Abordare de supraveghere: în cadrul supravegherii ar trebui adoptată o abordare bazată pe risc, orientată spre viitor și proactivă;
- Tehnici de supraveghere: autoritățile de supraveghere trebuie să utilizeze o varietate de tehnici, inclusiv inspecții la fața locului și supraveghere în afara sediului;
- Puteri de aplicare a legii: autoritățile de supraveghere trebuie să aibă autoritatea de a lua măsuri corective și de a impune respectarea legii;
- Supraveghere consolidată transfrontalieră: autoritățile de supraveghere trebuie să aibă capacitatea de a supraveghea băncile pe bază consolidată, inclusiv operațiunile din străinătate;
- Cooperare și colaborare: cooperarea eficientă și schimbul de informații cu alți supraveghetori și autoritățile relevante sunt esențiale;
- Resurse de supraveghere: ar trebui alocate resurse adecvate, inclusiv personal calificat și tehnologie, activităților de supraveghere;
- Protecție juridică: autoritățile de supraveghere și personalul acestora ar trebui să fie protejați legal atunci când acționează cu bună-credință;

- Puteri corective și de remediere ale supervizorilor: autoritățile de supraveghere trebuie să aibă autoritatea de a lua măsuri corective în timp util pentru a remedia deficiențele;
- Supraveghere consolidată: autoritățile de supraveghere trebuie să evalueze riscurile și expunerile la nivel de grup ale grupurilor bancare;
- Relații între țara de origine și țara gazdă: autoritățile de supraveghere trebuie să stabilească relații eficiente cu omologii străini pentru a gestiona riscurile transfrontaliere.

Următoarele principii (14-29), se referă la cerințele și standardele adresate **băncilor** [1, pag. 37-68]:

- Guvernanță corporativă: băncile trebuie să aibă practici solide de guvernanță corporativă, inclusiv structuri organizaționale clare și responsabilitate;
 - Procesul de gestionare a riscurilor: băncile trebuie să implementeze procese eficiente de gestionare a riscurilor pentru a identifica, evalua și gestiona riscurile;
 - Adecvarea capitalului: băncile trebuie să mențină un capital adecvat pentru a absorbi pierderile potențiale și a-și susține activitățile;
 - Riscul de credit: băncile trebuie să aibă politici și proceduri pentru a identifica, măsura, monitoriza și controla riscul de credit;
 - Riscul de piață: băncile trebuie să gestioneze riscurile de piață, inclusiv cele care decurg din activitățile de tranzacționare și investiții;
 - Riscul de lichiditate: băncile trebuie să se asigure că au suficientă lichiditate pentru a-și îndeplini obligațiile la scadență;
 - Riscul operațional: băncile trebuie să aibă cadre pentru a identifica, evalua și atenua riscurile operaționale;
 - Riscul ratei dobânzii în portofoliul bancar: băncile trebuie să gestioneze riscul ratei dobânzii care decurge din activitățile care nu sunt de tranzacționare;
 - Controale interne și audit: băncile trebuie să aibă sisteme robuste de control intern și funcții de audit independente;
 - Respectarea legilor și reglementărilor: băncile trebuie să respecte legile, reglementările și cerințele de supraveghere aplicabile;
 - Supraveghere consolidată: autoritățile de supraveghere trebuie să evalueze riscurile și expunerile grupurilor bancare;
 - Relațiile dintre țara de origine și țara gazdă: autoritățile de supraveghere trebuie să stabilească relații eficiente cu omologii străini pentru a gestiona riscurile transfrontaliere;
 - Abuzul serviciilor financiare: băncile trebuie să implementeze măsuri pentru a preveni abuzul de servicii financiare, inclusiv spălarea banilor și finanțarea terorismului;
 - Raportare financiară: băncile trebuie să furnizeze informații financiare exacte și la timp autorităților de supraveghere și publicului;
 - Publicarea informațiilor și transparența: băncile trebuie să publice informațiile relevante pentru a promova transparența și disciplina pieței;
 - Revizuire și evaluare de supraveghere: autoritățile de supraveghere trebuie să revizuiască și să evalueze periodic eficacitatea activităților lor de supraveghere.
- Totuși, luând în considerare schimbările globale, noile riscuri inclusiv geopolitice,

Comitetul de la Basel publică periodic noi standarde, orientări și actualizări ale practicilor existente pentru a îmbunătăți cadrul de reglementare și supraveghere - în special pentru băncile active la nivel internațional din țările membre, întrucât practicile de supraveghere sunt în continuă evoluție [1, pag. 69].

CONCLUZII

Principiile de la Basel pentru Supraveghere Bancară, elaborate de Comitetul de la Basel, reprezintă cadrul de promovare a standardelor și practicilor de supraveghere solide la nivel global, oferind îndrumări autorităților naționale de reglementare cu privire la modul de stabilire și menținere a unor sisteme eficiente de supraveghere bancară, constând din 29 de principii care acoperă o gamă largă de domenii de supraveghere, inclusiv cadrul legal pentru supraveghere, licențiere, managementul riscurilor, guvernanță corporativă, adecvarea capitalului și raportarea de supraveghere. Fiecare principiu este susținut de criterii esențiale și criterii suplimentare, care împreună oferă o metodologie structurată atât pentru autoevaluare, cât și pentru evaluarea externă a sistemelor de supraveghere.

Un element cheie al Principiilor Basel este accentul pus pe independență, responsabilitate și resurse adecvate ale autorităților de supraveghere, fiind așteptat ca supraveghetorii să evalueze profilul de risc al fiecărei instituții aflate sub sfera lor de competență, concentrându-și atenția și resursele asupra acelor instituții și domenii care reprezintă cea mai mare amenințare potențială la adresa stabilității financiare. Aceasta include evaluarea structurilor de guvernanță ale băncilor, a controalelor interne și a practicilor de gestionare a riscurilor în toate categoriile de risc de credit, piață, operațional și lichiditate.

REFERINȚE:

1. Basel Committee on Banking Supervision: «*Core Principles for effective banking supervision*», [Accesat la 25.06.2025] Disponibil: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d573.pdf>
2. European Central Bank. IRC Task Force on IMF and Global Financial Governance Issues: *The IMF's financial surveillance in Europe – experiences with FSAPs and their links with Article IV consultations*. No 246 / July 2020 [Accesat la 28.06.2025] Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op246~6ca9f055b5.en.pdf>
3. Basel Committee on Banking Supervision *Sound Practices Implications of fintech developments for banks and bank supervisors*. [Accesat la 02.07.2025] Disponibil: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d431.pdf>
4. Banca Națională a Moldovei – *Misiunea FSAP 2025*, [Accesat la 05.07.2025] Disponibil: <http://www.bnm.md/ro/content/banca-nationala-moldovei-finalizat-misiunea-de-diagnostic-cadrul-programului-de-evaluare>
5. Basel Committee on Banking Supervision *Digitalisation of finance* May 2024, [Accesat la 05.07.2025] Disponibil: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d575.pdf>